

OVERSÆTTELSSTRATEGIER AF RETNINGSADVERBIET *UD* I POLSKE OVERSÆTTELSER AF H.C. ANDERSENS *EVENTYR & HISTORIER*

MICHAŁ SMUŁCZYŃSKI

Univeristy of Wrocław

ABSTRACT. The article is an investigation into strategies applied when translating Danish sentences with the directional adverb *ud* into Polish. The analyzed material consists of three different translations of a selection of H.C. Andersen's fairytales into Polish, i.e. Cecylia Niewiadomska's (1908), Stefania Beylin and Jarosław Iwaszkiewicz's (1975) and Bogusława Sochańska's (2006). The analysis is mainly focused on the Polish equivalents of Danish sentences with the directional adverb *ud*. However, since only Sochańska's translation is a direct translation from Danish into Polish (the remaining ones are translations via German) the article's analytical part also includes a comparison of strategies applied by the individual translators. Lastly, some comments are made with regards to the semantic status of the Danish directional adverb *ud* and its Polish equivalents.

PRESSto.

1. INDLEDNING

Det følgende bidrag er en oversættelsesanalyse af udvalgte eventyr af H.C. Andersen, med hensyn til oversættelsesstrategier af retningsadverbium *ud* med fokus på de (mulige) sproglige instrumenter, som *ud* kan gives med på polsk. Det andet formål med bidraget er at beskrive fænomenet retningsadverbium i dansk.

Analysen er baseret på 3 oversættelser af 6 udvalgte eventyr til polsk – Cecylia Niewiadomska's (1908), Stefania Beylin og Jarosław Iwaszkiewicz' (1975) og Bogusława Sochańska's (2006). Sochańska's oversættelse er den mest omfattende, men det vigtigste er, at Sochańska har oversat eventyrene direkte fra dansk til polsk, mens både Beylin/Iwaszkiewicz og Niewiadomska støttede sig

til en tysk oversættelse. Derfor vil jeg ikke kun koncentrere mig om selve oversættelsesstrategierne af retningsadverbiet *ud*, men også sammenligne de enkelte oversætteres strategier med hinanden.

2. RETNINGSADVERBIER I DANSK

I ethvert sprog findes der bestemte redskaber til at udtrykke bevægelsesretninger. I dansk bruger man i denne funktion retningsadverbier, der spiller en rigtig stor rolle i dette skandinaviske sprog. Ifølge Harder et al. (1996:161) er der 12 retningsadverbier i dansk¹. I KorpusDK ligger *ud* med 85969 forekomster på andenpladsen blandt de hyppigst brugte retningsadverbier, jf. nedenfor:

	Retningsadverbium	Antal forekomster
1.	op	98964
2.	ud	85969
3.	ned	45214
4.	ind	39769
5.	tilbage	39461
6.	frem	27544
7.	af	27444
8.	hen	21079
9.	hjem	17731
10.	over	17532
11.	om	12405
12.	bort	3937

(Tab. 1) Danske retningsadverbiers forekomster i KorpusDK

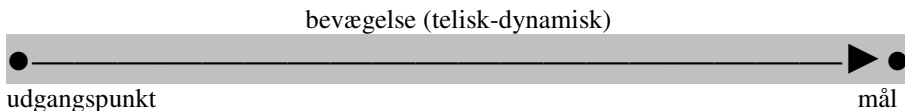
Bortset fra *tilbage*, *af* og *bort* har hvert retningsadverbium tre former: den dynamiske Ø-form, den statiske e-form og den processuelle form med suffiks, f. eks. *-adl-/efterl-/på/til* (jf. Harder et al., 1996:160 ff.; Hovmark, 2007:60 ff.):

¹ Både Hansen/Heltoft (2011, I:216) og Rajnik (2014:213 ff.) angiver dog, at der er 10 retningsadverbier. De anser hverken *tilbage* eller *af* som retningsadverbier.

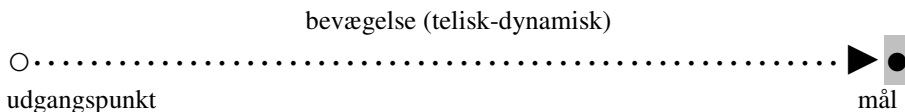
Ø-formen	e-formen	Formen med suffiks
ud	ude	udad
ind	inde	indad
op	oppe	opad
ned	nede	nedad
tilbage	tilbage	–
frem	fremme	fremad
af	af	–
hen	henne	henad
hjem	hjemme	hjemad
over	ovre	overad
om	omme	omad
bort	borte	–

(Tab. 2) Danske retningsadverbiers former

Ifølge Hovmark har alle formerne en fælles telisk-dynamisk grundstruktur². Forskellen ligger i, hvordan grundstrukturen bliver kodet af enkelte retningsadverbiumstyper. Dette kan skildres grafisk, hvor den grå farve bruges for at markere, hvad de enkelte retningsadverbiumstyper profilerer, dvs. ”en fuld telisk bevægelse” (Ø-formen), ”målet i en forudgående, fiktiv eller forudsat bevægelse” (e-formen) eller en bevægelse som en uafsluttet proces (jf. Hovmark, 2007:61 ff.):

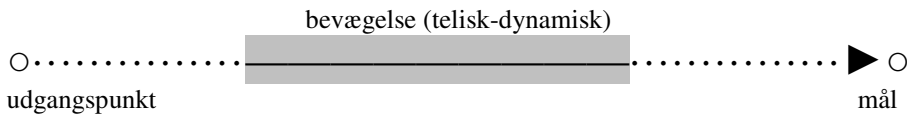

(Fig. 1) Dynamiske retningsadverbier

(Fig. 2) Statiske retningsadverbier

² Udgangspunktet for alle formerne er en telisk bevægelse i en dynamisk *Motion event*, hvor hverken udgangspunktet eller målet er specifikt (jf. Hovmark, 2007:61 ff.).

(Fig. 3) *Procesuelle retningsadverbier*

Et retningsadverbium fungerer i en dansk sætning som prædikat (jf. Hansen og Heltoft, 2011 I:217). Men retningsadverbets rigtige funktion kan ikke vises, hvis vi ser et dansk verbum som monolit, altså som en semantisk helhed. Et verbums betydning bliver ofte delt af den danske syntaks i to konstituent, nemlig et HOVEDPRÆDIKAT og et BIPRÆDIKAT (eng. *host predicate* og *co-predicate*, jf. Harder et al., 1996:160 ff.). Den gensidige Kooperation mellem de to komponenter er af stor betydning for sætningsbetydningen i det danske sprog (ibid.).

Retningsadverbiernes rolle bestemmes af sammenhængen mellem subjekt og adverbial, der informerer om retning i forhold til stedet. Harder et al. (1996:160 ff.) konstaterer, at retningsadverbier ofte udtrykker en bevægelse i forhold til en subjektiv, forudsat position. Der er derfor tale om lokalisation (sændring) i forhold til noget, oftest til subjektet, jf. (1)³. Retningsadverbets udeladelse ville i den slags tilfælde kræve en speciel kontekst, hvor det subjektive forhold mellem subjektets og en anden genstands placering ikke er relevant (ibid.), jf. (2):

- (1) a. Kaffekanden står **ude** i køkkenet.
- b. Telefonen står **inde** i stuen.
- (2) a. Kaffekanden står i køkkenet.
- b. Telefonen står i stuen.

Ofte beskrives bevægelsen i en bredere geografisk dimension også i en subjektiv relation til subjektets placering. (3) kan derfor forstås som udtryk for et dansk perspektiv, mens (4) kan betragtes som mere neutral (jf. Harder et al., 1996:163):

- (3) Vi rejste **op** til Nordnorge.
- (4) Vi rejste til Nordnorge.

Der er også tilfælde, hvor afstanden mellem subjektet og objektet er kæmpestor. I den slags tilfælde udelader man typisk adverbiet, medmindre den talende mener, at den genstand, der er tale om, alligevel står i en eller andet relation til ham/hende, jf. Harder et al. (1996:163):

- (5) Der er kanaler (**ude**) på Mars.
- (6) Raketten flyver (ud) til Mars.

³ Eksemplerne (1a) og (2a) samt (3) – (8) stammer fra Harder et al. (1996:163 ff.).

Bevægelsesverber udgør et specielt tilfælde. Når de forekommer sammen med et adverbial, som beskriver både bevægelsens retning og mål, gør udeladelsen af retningsadverbiet ikke sætningen grammatisk ukorrekt, men den påvirker i høj grad sætningens semantik. Der er nemlig en stor betydningsforskel mellem (7) og (8):

- (7) Gå **hen** til lægen!
- (8) Gå til lægen!

Uden retningsadverbiet *hen* har (8) en institutionel betydning, dvs. det drejer sig ikke om en konkret læge, mens brugen af retningsadverbiet understreger fokus på bevægelsen/ lokaliseringsændringen (jf. Harder et al., 1996:170).

Der findes også tilfælde, hvor retningsadverbier ikke fungerer som biprædikater, men sammen med verbet konstituerer en idiomatiseret semantisk enhed. Så kan et retningsadverbium enten delvist beholde sin betydning og snarere henviser til en bestemt handlingsmåde end til bevægelsens retning, som fx i *smide ud*, eller miste den fuldstændigt, som fx i *høre op* og *stikke af* (jf. Harder et al., 1996:164 f.). I dette bidrag bliver der kun taget højde for de anvendelser af retningsadverbiet *ud*, hvor det fungerer som biprædikat.

At oversætte retningsadverbier kan potentielt forvolde store problemer. Nogle af dem, som fx *hen/henne*, anses nemlig for uoversættelige (Harder et al., 1996:164). Denne adverbiumstype forekommer fx ikke i det polske sprog, hvilket gør en direkte oversættelse til polsk umulig. For at gengive adverbets betydning må man derfor gribe til andre oversættelsesstrategier.

3. ANALYSE AF OVERSÆTTELSESSTRATEGIERNE

3.1. DET UNDERSØGTE MATERIALE

Analysen omfatter 35 danske sætninger med retningsadverbiet *ud* og 3 oversættelser af hver af sætningerne til polsk (jf. Appendiks), hvilket potentielt giver 105 forskellige oversættelser/oversættelsesstrategier. De danske sætninger stammer alle sammen fra eventyrene *Snedronningen*, *Den lille havfrue*, *Tommelise*, *Den lille Idas blomster*, *Rejsekammeraten* og *Den grimme ælling* (jf. Andersen, 2005), som er blevet valgt som undersøgelsesmateriale, fordi de hører til blandt Andersens mest populære eventyr. Sætningerne er blevet valgt således, at alle forekomster af retningsadverbiet *ud* i det analyserede materiale er tilfælde, hvor *ud* fungerer som biprædikat (jf. kapitel 2).

I den følgende omtale af oversættelsesstrategierne samt i selve Appendikset er Niewiadomskas oversættelser markeret med symbolet [N], Beylins og Iwaszkiewicz's med symbolet [B/I] og Sochańskas med symbolet [S]. Eksemplerne har numre fra [1] til [35].

3.2. OVERSICHT OVER DE ANVENDTE OVERSÆTTELSESSTRATEGIER

I tabellen nedenfor findes en oversigt over oversættelsesstrategier af retningsadverbiet *ud*, der er blevet anvendt i det undersøgte materiale. Tabellen er delt efter oversættere og deres strategier.

Eksempel	Oversættelsesstrategi		
	Niewiadomska	Beylin/Iwaszkiewicz	Sochańska
[1], [2], [3], [4]	wy-		
[5]	<i>verbum uden præfiks</i>	<i>Verbum uden præfiks</i>	w-
[6]	<i>udeladelse</i>	na-	<i>verbum uden præfiks</i>
[7]	wy-		o-
[8]	<i>udeladelse</i>	wy-	<i>prze-</i>
[9]	wy-		
[10]	od-		
[11]	od-	od-	<i>verbum uden præfiks</i>
[12]	<i>afvigelse fra originalen</i>	wy-	
[13]	<i>afvigelse fra originalen</i>	wy-	
[14]	po-	pod-	po-
[15]	<i>afvigelse fra originalen</i>	pod-	
[16]	<i>afvigelse fra originalen</i>	wy-	
[17]	<i>afvigelse fra originalen</i>	wy-	
[18]	wz-	po-	
[19]	przy-		
[20], [21], [22]	wy-		
[23]	za-		
[24], [25]	po-		
[26]	wy-	<i>verbum uden præfiks</i>	wy-
[27]	<i>afvigelse fra originalen</i>	wy-	
[28]	<i>verbum uden præfiks</i>		
[29]	do-	przy-	do-
[30]	wy-		
[31], [32]	roz-		
[33]	po-	s-	
[34], [35]	<i>verbum uden præfiks</i>		

(Tab. 3) Oversigt over de anvendte oversættelsesstrategier

Af ovenstående fremgår det, at den oftest brugte strategi for at gengive retningsadverbiet *ud* i de analyserede oversættelser er præfigering (83 forekomster). I det analyserede materiale gengives *ud* ved hjælp af 14 forskellige præfikser (*do-*, *na-*, *o-*, *od-*, *po-*, *pod-*, *prze-*, *przy-*, *roz-*, *s-*, *w-*, *wy-*, *wz-* og *za-*). Den næsthøypigst brugte oversættelsesstrategi er at anvende et verbum uden præfiks. Der er også nogle tilfælde, hvor den originale sætning er blevet udeladt, og hvor oversættelsen afviger betydeligt fra originalen. Nedenfor præsenteres en oversigt over, hvor ofte de enkelte oversættere har anvendt de forskellige oversættelsesstrategier i det analyserede materiale:

Oversættelsesstrategi	Antal anvendelser			I alt
	Niewiadomska	Beylin/Iwaszkiewicz	Sochańska	
<i>do-</i>	1	–	1	2
<i>na-</i>	–	1	–	1
<i>o-</i>	–	–	1	1
<i>od-</i>	2	2	1	5
<i>po-</i>	4	3	4	11
<i>pod-</i>	–	2	1	3
<i>prze-</i>	–	–	1	1
<i>przy-</i>	1	2	1	4
<i>roz-</i>	2	2	2	6
<i>s-</i>	–	1	1	2
<i>w-</i>	–	–	1	1
<i>wy-</i>	11	16	15	42
<i>wz-</i>	1	–	–	1
<i>za-</i>	1	1	1	3
<i>verbum uden præfiks</i>	4	5	5	14
<i>udeladelse</i>	2	–	–	2
<i>afvigelse fra originalen</i>	6	–	–	6

(Tab. 4) Antallet af de enkelte oversættelsesstrategiers forekomster hos de enkelte oversættere

Ud fra dataene i tabel 4 kan man se, at anvendelsen af et verbum med præfikset *wy-* er den oftest anvendte oversættelsesstrategi – 40% af alle oversættelserne i det undersøgte materiale indeholder verber med dette præfiks. Dette er ikke overraskende, da både *ud* og *wy-* bruges i dansk og polsk for at markere hhv. bevægelsesretningen ”bort fra et nuværende eller hidtidigt opholdssted og hen til en position udenfor” (DDO) og ”indefra [og] udad” (SJP, min oversættelse). *Po-* er med 11 eksempler det andet oftest forekommende præfiks. Præfikserne

do-, *od-*, *pod-*, *przy-*, *roz-* og *za-* har alle mellem 2 og 6 forekomster, mens hvert af præfikserne *na-*, *o-*, *prze-*, *w-* og *wz-* kun forekommer en enkelt gang.

Bemærkelsesværdigt er også antallet af eksempler, hvor oversætterne har brugt bevægelsesverber uden præfiks. Med 14 forekomster ligger denne strategi på andenpladsen blandt de hyppigst anvendte i det undersøgte eksempler. I [28] og [35] blev *kaste ud* oversat til *rzucać* af alle oversætterne. Det samme har Sochańska i [5] oversat til *wrzucać*, mens Niewiadomska og Beylin/Iwaszkiewicz har valgt at anvende præfikset *od-* i eksempel [11]. *Wrzucac* er et meget interessant eksempel, fordi det polske præfiks *w-* ofte har den betydning, at bevægelsen er rettet indad, mens *ud* jo har den helt modsatte betydning.

De øvrige strategier, der er blevet anvendt i de undersøgte eksempler, er udeladelse og afvigelse fra originalen (hhv. 2 og 6 forekomster).

3.3. SAMMENLIGNING AF OVERSÆTTELSESSTRATEGIERNE HOS DE ENKELTE OVERSÆTTERE

Forskellene mellem oversættelsesstrategier anvendt af de enkelte oversættere i de undersøgte eksempler beror oftest på, at de enkelte oversættere har anvendt verber med forskellige præfikser. Det vedrører eksemplerne [6], [8], [14], [18], [26], [29] og [33]. Der er til gengæld kun et eksempel ([6]), hvor oversætterne har brugt 3 forskellige strategier.

Mærkværdigvis er det Niewiadomska, hvis oversættelsesstrategier oftest adskiller sig fra de andre oversætteres. Selvom Beylin/Iwaszkiewicz har, ligesom Niewiadomska, oversat eventyrene fra tysk, er deres oversættelser af sætningerne med retningsadverbiet *ud* næsten altid de samme som hos Sochańska (jf. [12], [13], [15]-[18], [27] og [33]). Det skal også tilføjes, at forskellen i oversættelsesstrategierne mellem Niewiadomska og de andre oversættere er større end mellem Sochańska og de øvrige oversættere. Derudover er der i alt 8 eksempler, hvor Niewiadomska enten har udeladt et stykke af originalteksten (jf. [6] og [8]) eller har modificeret teksten så meget, at hendes oversættelse afviger betydeligt fra originalen (jf. [12], [13], [15], [16], [17] og [27]).

4. SEMANTISK STATUS AF *UD* OG DETS ÆKVIVALENTER

I alle de analyserede eksempler fungerer *ud* som biprædikat, og i alle danske eksempler har dette retningsadverbium den samme betydning – det er nemlig med til at betegne bevægelsen ”bort [...] og hen til en position udenfor” (jf. DDO).

Retningsadverbiet *ud* og de anvendte polske præfikser har den semantiske egenskab tilfælles, at de er med til at præcisere rumlige relationer, ikke mindst bevægelsesretningen. Blandt de anvendte polske præfikser synes *wy-* at ligge semantisk set tættest på det danske retningsadverbium *ud*.

I de analyserede polske oversættelser er det som sagt oftest verber med præfikser, som bruges ved gengivelsen af konstruktioner med retningsadverbiet

ud. Ifølge Gruszczyński og Bralczyk (2002:22) har polske grammatikere det standpunkt, at perfektive verber oftest dannes ved hjælp af præfigering, fx *czytać*→*przeczytać*. I de analyserede oversættelser er de anvendte polske verber oftest perfektive, som fx *wyjsć*, *wyciągnąć*, *odpłynąć*, *rozpostrzeć*, *sfrunąć*. Det skal dog understreges, at der er mange polske verber med præfikser, som faktisk er imperfektive (jf. Gruszczyński og Bralczyk 2002:23). Sådanne eksempler forekommer også i det analyserede materiale, fx *przechyla się* i [8], *wychodziła* i [13] og [17], *wymykata się* i [16], *przychodzi* i [19]. Anvendelsen af et polsk verbum med præfiks er således ikke nogen garanti for, at den pågældende polske sætning får en samlet perfektiv betydning, lige som det ikke altid er tilfældet, at en dansk sætning med retningsadverbiet *ud* overordnet set er perfektiv⁴.

5. OPSUMMERING

Formålet med dette bidrag har været at undersøge oversættelsesstrategier brugt ved gengivelse af danske sætninger med retningsadverbiet *ud* på polsk. I det analyserede materiale, som bestod af tre forskellige oversættelser af udvalgte eventyr af H.C. Andersen, har oversætterne overordnet set brugt fire forskellige oversættelsesstrategier. Anvendelsen af verber med præfikser viste sig at være den hyppigst anvendte strategi. Blandt de øvrige oversættelsesstrategier er anvendelse af verber uden præfiks, udeladelser og afvigelser fra originalteksten. De to sidstnævnte strategier findes kun i Cecylia Niewiadomska's oversættelser. Anvendelsen af verber med forskellige præfikser var i øvrigt den oftest forekommende forskel mellem de enkelte oversætteres strategier, men det er også værd at bemærke, at i 18 tilfælde valgte alle oversættere at bruge det samme præfiks.

Den semantiske status af retningsadverbiet *ud* og dets ækvivalenter er blevet omtalt i forhold til rumlige forhold og aspekt. Der synes at være en sammenhæng mellem den betydning, *ud* og de tilsvarende polske præfikser bærer, hvad angår rumlige forhold. Man kan dog ikke konstatere, at *ud* og de tilsvarende polske præfikser har samme status som aspektmarkører, da aspekt ikke er en rent verbal kategori i dansk.

Danske retningsadverbier og deres ækvivalenter er i hvert fald et interessant forskningsemne. Man kunne fx prøve at undersøge, om Harder et. al (1996) har ret i, at *hen/henne/henad* er uoversættelige, eller hvilket element af en sætning, der styrer den subjektive retningsangivelse.

MATERIALE

Andersen, H., C. (2005). Eventyr & historier. Falun: Forlaget Sesam.

Andersen, H.C. (1908). Baśnie. Oversat af C. Niewiadomska. Hentet fra www.wolnelektury.pl/ (29.08.2016)

⁴ I dansk afhænger perfektivitet/imperfektivitet af flere faktorer og kan ofte først identificeres på frase- eller sætningsniveau (jf. Sobkowiak, 2009).

- Andersen, H.C. (1975). *Baśnie*. Oversat af S. Beylin, J. Iwaszkiewicz. Warszawa: Państwowy Instytut Wydawniczy.
- Andersen, H.C. (2006). *Baśnie i opowieści* (Bind 1-3). Oversat af B. Sochańska. Poznań: Media Rodzina.

LITTERATURHENVISNINGER

- Gruszczyński, W., Bralczyk, J. (2002). *Słownik gramatyki języka polskiego*. Warszawa: WSiP.
- Hansen, E., Heltoft, L. (2011). *Grammatik over det Danske Sprog*. Bind I-III Odense: Syddansk Universitetsforlag
- Harder P. (et al.). (1996). Danish directional adverbs. Content syntax and complex predicates. A case for host and co-predicates. *Studies in Language Companion Series* 29, 159-199.
- Hovmark, H. (2007). *Danske retningsadverbier og rumlig orientering*. (phd-afhandling). Hentet fra: nfi.ku.dk/publikationer/phd-afhandling/henrikhovmarkphdafhandling.pdf (29.09.2016)
- Rajnik, E. (2014). *Podstawy gramatyki języka duńskiego z ćwiczeniami*. Poznań: Wydawnictwo Naukowe UAM.
- Sobkowiak, M. (2009). *Perfektivitet og imperfektivitet i dansk og polsk – et kontrastivt studium i aspekt og aktionsart*. (phd-afhandling) Hentet fra <https://repozytorium.amu.edu.pl/handle/10593/1082> (29.09.2016)

INTERNETKILDER

- DDO = Den Danske Ordbog. <http://ordnet.dk/ddo>. [29.08.2016]
- KorpusDK. ordnet.dk/korpusdk [29.08.2016]
- SJP = Słownik języka polskiego PWN. <http://sjp.pwn.pl> [29.08.2016]

APPENDIKS

Eksempler fra *Snedronningen*

- [1] Gerda råbte endnu højere, og så **kom ud** af huset en gammel, gammel kone (...) (Andersen, 2005:274)
 Wtem drzwi domku się otworzyły i **wyszła** z niego zgarbiona staruszka (...) (Andersen, 1908:6) [N]
 (...) Wtedy z domku **wyszła** stara, stara kobieta (...) (Andersen, 1975, Bind 1:170) [B/I]
 (...) Z domu **wyszła** bardzo, bardzo stara kobieta (...) (Andersen, 2006, Bind 1:306) [S]
- [2] Det er guld! Det er guld! råbte de, styrtede frem, tog fat i hestene, slog de små jockeyer, kusken og tjenerne ihjel, og **trak** nu den lille Gerda **ud** af vognen. (Andersen, 2005:284)
 – Złoto! Złoto! – krzyczeli i rzucili się na karetę, uchwycili konia za cugle, pozabijali służbę i **wyciągnęli** na drogę przerażoną Gerdę. (Andersen, 1908:10) [N]
 – Złoto, złoto! – Wołali, pchali się naprzód, schwycili konie za uzdy, zabili małych forysiów, stangreta
 i służących i **wyciągnęli** małą Gerdę z karety. (Andersen, 1975, Bind 1:177) [B/I]
 – To złoto, złoto! – Zawołali, wyskoczyli z lasu, schwycili konie, zabili małych forysiów, woźnicę i służących, a na koniec **wyciągnęli** z karety Gerdę. (Andersen, 2006, Bind 1:316) [S]
- [3] (...) så **trak** hun sin blanke kniv **ud** og den skinnede, så at det var grueligt. (Andersen, 2005:284)
Wyciągnęła zza pasa wielki nóż błyszczący (...) (Andersen, 1908:10) [N]
 I **wyciągnęła** nóż, który błysnął tak, że aż ciarki po ciele przeszły. (Andersen, 1975, Bind 1:177) [B/I]
 - I **wyciągnęła** błyszczący nóż, który lśnił, że aż strach. (Andersen, 2006, Bind 1:316) [S]

- [4] Og Gerda **strakte** hænderne, med de store bælgvanter, **ud** mod røverpigen og sagde farvel (...) (Andersen, 2005:287)
Gerda na pożegnanie **wyciągnęła** do niej małe rączki w ogromnych rękawicach (...) (Andersen, 1908:12) [N]
A Gerda **wyciągnęła** ręce w wielkich rękawicach do małej dziewczynki rozbójników (...) (Andersen, 1975, Bind 1:179) [B/I]
A Gerda **wyciągnęła** do niej ręce w ogromnych rękawicach (...) (Andersen, 2006, Bind 1:319) [S]
- [5] (...) da tog hun sine røde sko, det kæreste hun havde, og **kastede** dem begge to **ud** i floden. (Andersen, 2005:273)
Więc co prędzej zdjęła buciki, śliczne, ukochane, czerwone buciki i **rzuciła** je w wodę. (Andersen, 1908:6) [N]
(...) Wtedy zdjęła swoje czerwone trzewiki, to, co miała najmilszego, i **rzuciła** je do rzeki (...) (Andersen, 1975, Bind 1:170) [B/I]
(...) Zdjęła swoje czerwone buciki, najukochańsze ze wszystkich, jakie miała, i **wrzuciła** je do rzeki (...) (Andersen, 2006, Bind 1:305) [S]
- [6] Hun **hælder** vand af tepotten **ud** på et stykke tøj, hun holder, det er snørelivet. (Andersen, 2005:278)
—
Z imbryczka do herbaty **nalewa** wody na gorsecik, który trzyma w ręku. (Andersen, 1975, Bind 1:173) [B/I]
Leje z czajniczka wodę na jakieś ubranie, które trzyma w ręku, to gorset. (Andersen, 2006, Bind 1:310) [S]
- [7] Og de tog hinanden i hænderne og **vandrede ud** af det store slot. (Andersen, 2005:292)
Dzieci wzięły się za ręce i **wyszły** z okropnego pałacu. (Andersen, 1908:15) [N]
A oni wzięli się za ręce i **wywędrawali** z wielkiego pałacu (...) (Andersen, 1975, Bind 1:182) [B/I]
Dzieci wzięły się za ręce i **opuścili** wielki zamek (...) (Andersen, 2006, Bind 1:324) [S]
- [8] (...) der står en dejlig pige; hun **bøjer sig ud** over rækværket og ser ned ad vejen. (Andersen, 2005:276)
—
(...) Stoi tam śliczna dziewczyna, **wychyla się** poza sztachety i patrzy na drogę. (Andersen, 1975, Bind 1:172) [B/I]
Stoi tam śliczna dziewczyna, **przechyla się** nad poręczą i patrzy w dół na drogę. (Andersen, 2006, Bind 1:309) [S]
- Eksempler fra *Den lille havfrue*
- [9] Derfor **sneg** hun **sig ud** af sin faders slot, og og mens alt derinde var sang og lystighed, sad hun bedrøvet i sin lille have. (Andersen, 2005:134)
Ale nie mogła już tańczyć, smutno jej się zrobiło. **Wymknęła się** z sali i pośpieszyła do swego ogródka. (Andersen, 1908:8) [N]
Dlatego też **wymknęła się** z zamku ojca i podczas gdy wszyscy śpiewali i bawili się, siedziała smutna w swoim małym ogródku. (Andersen, 1975, Bind 1:54) [B/I]
Dlatego **wymknęła się** z zamku ojca, i gdy tam panowały śpiew i zabawa, ona siedziała zasmucona w swoim ogródku. (Andersen, 2006, Bind 1:160) [S]
- [10] Da **svømmede** den lille havfrue længere **ud** bag nogle høje stene (...) (Andersen, 2005:131)
Syrena zostawiła księcia, a sama **odpłynęła** za skały nadbrzeżne (Andersen, 1908:6) [N]

- Wtedy syrena **odpłynęła** znowu dalej, za wysokie kamienie wystające z wody (...) (Andersen, 1975, Bind 1:51) [B/I]
 Wtedy syrenka **odpłynęła** nieco dalej za wystające z wody wysokie kamienie (...) (Andersen, 2006, Bind 1:157) [S]
- [11] (...) kniven sitrede i havfruens hånd, – men da **kastede** hun den langt **ud** i bølgerne (...) (Andersen, 2005:142)
 Nie! – **odrzucała** zabójcze narzędzie precz, daleko, na fale, a gdzie stał ostra uderzyła wodę krew wytrysnęła kroplami wysoko. (Andersen, 1908:13) [N]
 (...) nóż zadrzał w rękę syreny, **odrzucała** go daleko w fale (...) (Andersen, 1975, Bind 1:60) [B/I]
 (...) nóż zadrzał w dłoni syrenki – ale wtedy **rzuciła** go daleko w fale (...) (Andersen, 2006, Bind 1:170) [S]
- [12] Hele den lange dag kunne de lege nede i slottet, i de store sale, hvor levende blomster **vokse**de **ud** af væggene. (Andersen, 2005:126)
 Przez cały dzień syreny igrały wesoło w koralowych salach ojcowskiego zamku, których ściany okrywały żywe kwiaty. (Andersen, 1908:2) [N]
 Przez cały długi dzień dzieci mogły się bawić na dole w zamku, gdzie żywe kwiaty **wyrastały** wszędzie ze ścian. (Andersen, 1975, Bind 1:48) [B/I]
 Całymi dniami mogły księżniczki bawić się w zamku, w wielkich salach, gdzie ze ścian **wyrastały** żywe kwiaty. (Andersen, 2006, Bind 1:150) [S]
- [13] Hjemme på prinsens slot, når om natten de andre sov, **gik** hun **ud** på den brede marmortrappe (...) (Andersen, 2005:139)
 Za to gdy noc nadeszła i wszyscy zasnęli w zamku królewskim, ona wstawiała cichutko z purpurowej poduszki i biegła nad morze. Tu siadywała smutna na szerokich schodach i zanurzała w chłodnej morskiej wodzie nogi palące ją niby dwie rany. (Andersen, 1908:10) [N]
 Dopiero nocą w pałacu księcia, kiedy inni spali, **wychodziła** na szerokie marmurowe schody (...) (Andersen, 1975, Bind 1:58) [B/I]
 Nocą, kiedy na zamku księcia wszyscy spali, **wychodziła** na szerokie marmurowe schody (...) (Andersen, 2006, Bind 1:165) [S]
- Eksempler fra *Tommelise*
- [14] Den gamle skrubtudse sad nede i mudderet og pyntede sin stue op med siv og gule åknappe, – der skulle være rigtig net for den nye svigerdatter, – **svømmede** så med den stygge søn **ud** til bladet, hvor Tommelise stod (...) (Andersen, 2005:95-96)
 A ropucha tymczasem urządziła w głębi błota mieszkanie dla młodej pary. Przyozdobiła ciemną i szkaradną jamkę trzcina i wodnymi roślinami, ażeby się synowej podobała, **popłynęła** wraz z synem do listka, aby przenieść kolebkę panny młodej. (Andersen, 1908:3) [N]
 Stara ropucha (...) **podpłynęła** razem ze swoim wstrętnym synem do liścia, na którym stała Calineczka. (Andersen, 1975, Bind 1:29) [B/I]
 Stara ropucha (...) **popłynęła** ze swoim brzydkim synem do liścia, na którym siedziała Calineczka. (Andersen, 2006, Bind 1:110) [S]
- [15] (...) det blad, som var længst ude, var også det allerstørste; der **svømmede** den gamle skrubtudse **ud** og satte valnøddeskallen med Tommelise. (Andersen, 2005:95)
 Po powierzchni strumienia pływały zielone, okrągłe liście wodnych lilii. Ropucha wybrała największy, który zarazem leżał najdalej od brzegu, i na nim umieściła łupinę orzecha ze śpiącą Calineczką. (Andersen, 1908:2) [N]

- Liść leżący najdalej był największy, do niego **podpłynęła** ropucha i postawiła na nim łupinę orzecha z Calineczką. (Andersen, 1975, Bind 1:29) [B/I]
 (...) największy liść leżał najdalej. Do niego **podpłynęła** ropucha i położyła na nim skorupkę orzecha z Calineczką. (Andersen, 2006, Bind 1:110) [S]
- [16] Hver morgen, når solen stod op, og hver aften, når den gik ned, **listede** hun sig **ud** i døren (...) (Andersen, 2005:101)
 Co dzień o wschodzie i zachodzie słońca stawiała przed norką myszy i z tęsknotą patrzyła w górę, gdzie szumiały kłosa, jak las gęstego zboża. (Andersen, 1908:6)
 Co rano, kiedy słońce wschodziło, i co wieczór, kiedy zachodziło, **wymykała się** za drzwi (...) (Andersen, 1975, Bind 1:34) [B/I]
 Każdego ranka, kiedy wstawało słońce, i co wieczór, kiedy zachodziło, **wymykała się** do drzwi (...) (Andersen, 2006, Bind 1:115) [S]
- [17] Tommelise var så bedrøvet. Hun fik slet ikke lov at **komme ud** i det varme solskin (...) (Andersen, 2005:101)
 Smutno teraz było małeńkiej. Mysz jej nie pozwalała oddalać się z norki, a dokoła rosło zboże takie gęste i wysokie, że dla Calineczki stanowiło las prawdziwy, w którym nie widać jasnego słoneczka. (Andersen, 1908:6) [N]
 Ale Calineczka była bardzo smutna. Nie mogła **wyjść** na ciepłe słońce. (Andersen, 1975, Bind 1:34) [B/I]
 Calineczce było bardzo smutno. Nie wolno jej było w ogóle **wychodzić** na ciepłe słonko (...) (Andersen, 2006, Bind 1:115) [S]
- [18] Farvel, farvel! Du gode, nydelige pige! sagde svalen og **fløj ud** i solskinnet. (Andersen, 2005:101)
 – Więc bądź zdrowa, kochana, dobra Calineczko! – zaszczębiotała wesoło jaskółka i przez słoneczny otwór **wzleciała** ku górze i zniknęła w ciepłym blasku. (Andersen, 1908:5) [N]
 – Bądź zdrowa, moja dobra, śliczna dziewczynko! – pożegnała ją jaskółka i **poleciała** ku słońcu. (Andersen, 1975, Bind 1:34) [B/I]
 – Żegnaj, żegnaj, ty dobra, miła panienko! – zawołała jaskółka i **pofrunęła** ku słonecznemu światłu. (Andersen, 2006, Bind 1:115) [S]
- Eksempler fra *Den lille Idas blomster*
- [19] (...) **kommer** da professoren **ud** i haven, så er der ikke en eneste blomst, og han kan slet ikke forstå, hvor de er henne (...) (Andersen, 2005:89)
 Pan profesor **przychodzi** sobie do ogrodu, a tu nie ma ani jednego kwiatka! (Andersen, 1908:3) [N]
 (...) Profesor **przyjdzie** do ogrodu i nie zastanie tam ani jednego kwiatka; nie będzie mógł zrozumieć, gdzie się podziały. (Andersen, 1975, Bind 1:23) [B/I]
 A jak profesor **przyjdzie** do ogrodu, to nie będzie tam ani jednego kwiatka, i nie będzie mógł zrozumieć, gdzie się podziały. (Andersen, 2006, Bind 1:99) [S]
- [20] (...) hun **krøb ud** af sin lille seng og gik ganske sagte hen til døren og kiggede ind i stuen. (Andersen, 2005:90)
 Na koniec Ida dłużej wytrzymać nie mogła. **Wyszła** pomalutku z łóżka i na palcach podeszła do drzwi uchylonych. (Andersen, 1908:4) [N]
 (...) Dziewczynka (...) **wysunęła** się z łóżeczka, wysłiznęła się cichutko za drzwi i zajrzała do drugiego pokoiku. (Andersen, 1975, Bind 1:26) [B/I]
 (...) Ida (...) **wysunęła** się ze swojego łóżeczka, cichutko podeszła do drzwi i zajrzała do salonu. (Andersen, 2006, Bind 1:102) [S]

- [21] (...) røgmanden løb hen til kanten af bordet, lagde sig langs ud på sin mave og fik skuffen en lille smule **trukket ud**. (Andersen, 2005:91)
 Kominiarczyk natychmiast pośpieszył na brzeg stolika, położył się na brzuchu i z całej siły zaczął **wyciągać** szufladkę. (Andersen, 1908:4) [N]
 Kominiarczyk wybiegł na brzeg stołu, położył się na brzuchu i udało mu się trochę **wysunąć** szufladę. (Andersen, 1975, Bind 1:27) [B/I]
 Dziadek do orzechów pobiegł na brzeg stołu, położył się na brzuchu jak długi i nieco **wysunął** szufladę. (Andersen, 2006, Bind 1:103) [S]
- Eksempler fra *Rejsekammeraten*
- [22] Johannes var nu **kommet ud** af skoven, da en stærk mandsstemme råbte bagved ham (...) (Andersen, 2005:111)
 Janek **wyszedł** z lasu i szedł teraz drogą, kiedy usłyszał za sobą wołanie (...) (Andersen, 1908:4) [N]
 Jan **wyszedł** właśnie z lasu, kiedy usłyszał, że jakiś donośny, męski głos woła za nim. (Andersen, 1975, Bind 1:40) [B/I]
 Johannes **wyszedł** już z lasu, gdy usłyszał silny męski głos. (Andersen, 2006, Bind 1:124) [S]
- [23] (...) så **førte** han Johannes **ud** i prinsessens lysthave, der så forskrækkeligt ud! (Andersen, 2005:115)
 I **zaprowadził** Janka do ogrodu królowny. Okropny widok! (Andersen, 1908:7) [N]
 I **zaprowadził** Jana do ogrodu księżniczki, i pokazał mu straszny widok. (Andersen, 1975, Bind 1:43) [B/I]
 I **zaprowadził** Johanna do ogrodu królowny, a tam było strasznie! (Andersen, 2006, Bind 1:129) [S]
- [24] Johannes gav ham de sølvskillinger han havde og **gik** så lykkelig og fornøjet længere frem, **ud** i den vide verden. (Andersen, 2005:109)
 Wychodząc z cmentarza, dał ubogiemu kilka sztuk monet i **poszedł** dalej. (Andersen, 1908:3) [N]
 Jan dał mu wszystkie srebrne pieniądze, jakie miał, i **poszedł** zadowolony i szczęśliwy w daleki świat. (Andersen, 1975, Bind 1:39) [B/I]
 Johannes dał mu srebrne szylingi, i szczęśliwy i zadowolony **poszedł** dalej w szeroki świat. (Andersen, 2006, Bind 1:123) [S]
- [25] Da Johannes sov, **fløj** rejsekammeraten efter prinsessen **ud** til bjerget (...) (Andersen, 2005:120)
 Gdy Janek zasnął, towarzysz podróży **poleciał** na skrzydłach łabędzia za księżniczką do czarownika (Andersen, 1908:9) [N]
 Kiedy Jan zasnął, jego towarzysz **poleciał** za księżniczką na górę (...) (Andersen, 1975, Bind 1:45) [B/I]
 Gdy Johannes spał, towarzysz podróży **poleciał** za królowną na górę (...) (Andersen, 2006, Bind 1:132) [S]
- [26] Tidlig næste morgen pakkede Johannes sin lille bylt sammen, gemte i sit bælte hele sin arvepart, der var 50 rigsdaler og et par sølvskillinger, dermed ville han **vandre ud** i verden. (Andersen, 2005:108)
 Nazajutrz wczesnym rankiem Janek zwinął w mały tobołek swoje rzeczy, zabrał pięćdziesiąt talarów i kilka drobnych monet, które stanowiły cały jego majątek i **wyruszył** w drogę. (Andersen, 1908:2) [N]
 Nazajutrz wczesnym rankiem spakował Jan mały węzełek i schował do sakiewki za pasem cały odziedziczony po ojcu majątek, składający się z pięćdziesięciu talarów i paru srebrnych szylingów; z tym chciał **ruszyć** w świat. (Andersen, 1975, Bind 1:38) [B/I]

Następnego dnia wcześniej rano Johannes spakował niewielki tobolek, ukrył w pasku cały swój majątek, a było tego pięćdziesiąt talarów i kilka srebrnych szylingów, i z tym postanowił **wyruszyć** w świat. (Andersen, 2006, Bind 1:122) [S]

- [27] I det samme kom prinsessen selv, med alle sine damer, ridende ind i slotsgården, de **gik** derfor **ud** til hende, og sagde god dag. (Andersen, 2005:116)

Właśnie na dziedziniec zamkowy wjechała piękna królowna ze swymi damami, więc pośpieszyli, aby ją powitać. (Andersen, 1908:7) [N]

Wkrótce księżniczka razem ze swoimi wszystkimi damami dworu wjechała na podwórze zamkowe; **wyszli** więc do niej i przywitani się. (Andersen, 1975, Bind 1:43) [B/I]

W tej samej chwili na zamkowe podwórze wjechała konno królowna we własnej osobie, z wszystkimi swoimi damami. Johannes i król **wyszli** do niej się przywitać. (Andersen, 2006, Bind 1:129) [S]

- [28] (...) kroppen **kastede** han **ud** i søen til fiskene. (Andersen, 2005:121)

Szkaradny tułów **rzucił** potem w głąb jeziora rybom na pożarcie (...) (Andersen, 1908:10) [N]

(...) Ciało **rzucił** do jeziora na pożarcie rybom (...) (Andersen, 1975, Bind 1:46) [B/I]

Ciało towarzysz podróży **rzucił** rybom w morzu (...) (Andersen, 2006, Bind 1:134) [S]

- [29] Endelig **kom** hun da **ud** til bjerget og bankede på. (Andersen, 2005:118)

Na koniec **dopłynęła** do ogromnej góry i zapukała trzy razy. (Andersen, 1908:8) [N]

Wreszcie **przyleciała** ku górze i zapukała. (Andersen, 1975, Bind 1:44) [B/I]

W końcu **doleciała** jednak do góry i zapukała. (Andersen, 2006, Bind 1:130-131) [S]

Eksempler fra *Den grimme ælling*

- [30] "Pip! Pip!" sagde ungen og **væltede ud**; han var så stor og styg. (Andersen, 2005:252)

" – Pip, pip! –" odezwało się pisklą i pędko **wydostawać** się zaczęło ze skorupki. Było bardzo duże

i brzydkie! (Andersen, 1908:3) [N]

"Pip, pip!" – zapiszczało pisklątko i **wylazło**; było bardzo duże i brzydkie. (Andersen, 1975, Bind 1:154) [B/I]

"Pip! pip!" – pisnęło małeństwo i **wykaraskało** się ze skorupki; było duże i brzydkie. (Andersen, 2006, Bind 1:281) [S]

- [31] Børnene ville lege med den, men ællingen troede, at de ville gøre den fortræd, og for, i forskrækkelse, lige op i mælkefadet, så at mælken **skvulpede ud** i stuen. (Andersen, 2005:257)

Kaczę w ciepłe przyszło do siebie i dzieci zaraz chciały się z nim bawić; ale ono myślało, że mu chcą zrobić coś złego i zaczęło uciekać, przewróciło garnek z mlekiem i **rozlało** je na podłogę. (Andersen, 1908:6) [N]

Dzieci chciały się z nim bawić, ale kaczątka myślało, że chcą mu zrobić coś złego, i ze strachu wpadło do miski z mlekiem, tak, że mleko **rozlało** się po izbie. (Andersen, 1975, Bind 1:158) [B/I]

Dzieci chciały się z nim bawić, ale kaczątka myślało, że chcą mu zrobić krzywdę, zerwało się przerażone i wpadło wprost do miski z mlekiem; mleko **rozlało** się po izbie (...) (Andersen, 2006, Bind 1:286) [S]

- [32] (...) det var svaner, de udstødte en ganske forunderlig lyd, **bredte** deres prægtige, lange vinger **ud** og fløj bort fra de kolde egne til varmere lande (...) (Andersen, 2005:257)

Były to odlatujące łabędzie. Nagle wydały ton długi, przeciągły, tak dziwny! **Poruszyły** spokojnie silnymi skrzydłami i wzniosły się wysoko, aż pod chmury i płynęły tak dalek, dalek, w nieskończoność. (Andersen, 1908:6) [N]

- (...) były to łabędzie. Wydawały dziwne dźwięki, **rozpostarły** wspaniałe, długie skrzydła i odleciały z zimnych okolic do ciepłych krajów (...)" (Andersen, 1975, Bind 1:157) [B/I]
 (...) były to łabędzie. Wydały z siebie niezwykle dźwięki, **rozpostarły** wspaniałe, długie skrzydła i odleciały z tej zimnej krainy do cieplejszych krajów (...) (Andersen, 2006, Bind 1:285) [S]
- [33] Og den **fløj ud** i vandet og svømmede hen imod de prægtige svaner (...) (Andersen, 2005:258)
 I tak **popłynęło** naprzeciw łabędzi, które, ujrawszy przybysza, potężnie zaszumiały skrzydłami i skierowały się prosto ku niemu. (Andersen, 1908:7) [N]
Sfrunęło na wodę i zaczęło płynąć ku wspaniałym łabędom. (Andersen, 1975, Bind 1:158) [B/I]
 I **sfrunęło** na wodę i popłynęło ku wspaniałym łabędom (...) (Andersen, 2006, Bind 1:287) [S]
- [34] Jeg tror, jeg vil **gå ud** i den vide verden! sagde ællingen (...) (Andersen, 2005:257)
 – **Pójdę** sobie w świat chyba – rzekło kaczątko. (Andersen, 1908:6) [N]
 – Myślę, że **pójdę** sobie w świat! – Powiedziało kaczątko (Andersen, 1975, Bind 1:157) [B/I]
 – Chyba **pójdę** sobie w świat! – Powiedziało kaczątko (Andersen, 2006, Bind 1:285) [S]
- [35] I haven kom der nogle små børn, de **kastede** brød og korn **ud** i vandet (...) (Andersen, 2005:258)
 Kilkoro dzieci wbiegło do ogrodu i zaczęło z brzegu **rzucać** w wodę bułki i smaczne ziarnka. (Andersen, 1908:7) [N]
 Do ogrodu przyszło kilkoro małych dzieci, które **rzucały** chleb i ziarnka do wody (...) (Andersen, 1975, Bind 1:158) [B/I]
 Do ogrodu przyszło kilkoro małych dzieci, **rzucały** do wody chleb i ziarno (...) (Andersen, 2006, Bind 1:287) [S]

Michał Smułczyński

Uniwersytet Wrocławski
 Instytut Filologii Germanńskiej
 pl. Nankiera 15b
 50-140 Wrocław
 Poland

michal.smulczynski@uwr.edu.pl